BIJLAGE 1 - PARTICIPATIENOTA

Inleiding

Bij de vaststelling van het warmteprogramma moet worden aangegeven:

- Hoe er geparticipeerd is.
- Wat de resultaten daarvan zijn.
- Hoe er invulling is gegeven aan het participatiebeleid.

In hoofdstuk 5 van het warmteprogramma is uitvoerig uitgelegd hoe er geparticipeerd is en hoe er invulling is gegeven aan het participatiebeleid van de gemeente Lelystad. In het navolgende + enkele andere bijlagen wordt uiteengezet wat daarvan de resultaten zijn. Na een korte uitleg over de opzet van de participatie, is er achtereenvolgens aandacht voor de participatie met inwoners, ondernemers en maatschappelijke stakeholders.

Opzet participatie

De participatie bij het warmteprogramma heeft op meerdere manieren vorm gekregen:

- Inwoners kunnen sinds juni 2024 op woensdagmiddagen en vrijdagen het Warmteloket in de Boswijk bezoeken. Daar kunnen ze al hun hun vragen, zorgen en ideeën over de warmtetransitie kwijt.
- Daarnaast is er een meedenkgroep met betrokken inwoners georganiseerd over het warmteprogramma.
- Professionele en maatschappelijke stakeholders hebben mee kunnen lezen met het conceptontwerp van het warmteprogramma. Ook hebben we gesprekken gevoerd met een aantal van deze stakeholders.
- Daarnaast is er een enquête gehouden onder bedrijven in de eerste fase. Aanvullend zijn er verschillende bedrijven gebeld en zijn er locatiebezoeken afgelegd in de Boswijk.

De bij de diverse onderdelen ingebrachte reacties en belangen zijn hieronder samengevat en van een gemeentelijke reactie voorzien.

Opbrengst participatie en verwerking daarvan

Inwoners

De opbrengst van de participatie met inwoners is uitgewerkt in hoofdstuk 5 van het warmteprogramma. In deze bijlage volstaan we daarom met een samenvatting. Indachtig het participatiebeleid is ervoor gekozen om inwoners op verschillende manieren te raadplegen.

Onder meer met cirkeldiagrammen is in hoofdstuk 5 weergegeven welke thema's leven onder de inwoners die het Warmteloket bezoeken. Grofweg geeft dat het volgende beeld:

- Veel bezoekers van het Warmteloket maken zich in meer of mindere mate zorgen over de betaalbaarheid van de warmtetransitie. Daarbij wordt vaak specifiek aangegeven dat men zich zorgen maakt om de betaalbaarheid van de warmtetransitie voor mensen met een laag inkomen.
- Daarbij komt sterk naar voren dat bezoekers van het Warmteloket op zoek zijn naar handelingsperspectief. Zij willen weten wat no regret-maatregelen zijn die ze nu al kunnen nemen. Bijvoorbeeld omdat ze gaan verbouwen.
- Een grote groep bezoekers bezoekt het Warmteloket vooral omdat zij informatie willen over subsidies of collectieve inkoopacties. Ook vragen ze vaak hulp bij het aanvragen van de beschikbare subsidies.

- Een redelijk grote groep inwoners komt naar het Warmteloket omdat ze nog weinig weten over de warmtetransitie in hun buurt en wat dat voor hen betekent.

Tot slot zijn er met enige regelmaat ook bezoekers die allround sceptisch zijn over de warmtetransitie – bijvoorbeeld omdat zij de noodzaak ervan niet zien – en het functioneren van "de overheid" in het algemeen.

De opbrengst van de meedenkgroep is weergegeven in het verslag van de bijeenkomst op 24 september 2025. Het verslag is bijgevoegd als aparte bijlage (bijlage 3). Samengevat werden de volgende aandachtspunten kenbaar gemaakt door de meedenkgroep:

- Stuur brieven naar inwoners in plaats van folders en nieuwsbrieven, want die worden vaak weggegooid. Gebruik daarbij makkelijke taal en communiceer ook via supermarkten, sportverenigingen, kerken/moskeeën en via audio (radio) voor inwoners die niet goed kunnen lezen.
- Zorg dat kaarten goed leesbaar zijn.
- Bewaak goed dat inwoners gelijke kansen krijgen; mensen met een kleine portemonnee moeten ook mee kunnen doen. Dit punt komt dus ook nadrukkelijk terug uit de analyse van de verslaglegging in het Warmteloket.

Ten aanzien van het onderwerp "betaalbaarheid" geldt dat we de zorgen van inwoners goed begrijpen. In de uitgangspunten voor de warmtetransitie (hoofdstuk 2.3 van het warmteprogramma) wordt hier op verschillende manieren aandacht aan besteed. Zo houdt de gemeente zoveel mogelijk rekening met de laagste eindgebruikerskosten bij de keuze voor een voorkeursalternatief (ter vervanging van aardgas). Een ander belangrijk uitgangspunt is dat de gemeente waar mogelijk ondersteunt en bijdraagt aan (financiële) oplossingen.

Tegelijkertijd geldt dat we geen directe invloed hebben op landelijke energieprijzen en bijvoorbeeld rekenregels die het Rijk opstelt. Maar we kunnen wel randvoorwaarden creëren die bijdragen aan betaalbaarheid, zoals ondersteuning, informatievoorziening en het bevorderen van kostenefficiënte oplossingen. Zoals onder meer uit het voorgaande blijkt, zetten wij ons daarvoor in en is dit ook vastgelegd in de uitgangspunten voor de warmtetransitie in Lelystad.

Wat betreft zogenaamde no regret-maatregelen/handelingsperspectief, geldt dat we al volop ondersteuning bieden via bijvoorbeeld het Warmteloket, het Energieloket Lelystad en subsidies. Omdat het belangrijk is dat inwoners weten wat ze alvast kunnen doen in afwachting van de realisatie van een collectief voorkeursalternatief.

Professionele stakeholders

Liander

Inbreng	Reactie gemeente
Netcongestie wordt als reden genoemd om van het gas af te gaan, maar niet duidelijk is waarom.	Netcongestie is inderdaad geen reden om van het gas af te gaan. Dit is daarom geschrapt.
Betekent het feit dat het voorkeursalternatief in een aantal wijken is veranderd ook iets voor de planning?	Ja, de planning van de verschillende fasen is geactualiseerd opgenomen. Daar speelt ook mee dat nieuwe wetgeving een bepaalde overgangstermijn hanteert die eerder nog niet duidelijk was.
Zou er bij het kiezen van een voorkeurstechniek niet gekozen moeten worden voor de meest doelmatige oplossing in plaats van voor de optie met laagste eindgebruikerskosten (uitgangspunt Strategie, onder g)? Dan kunnen investeringskosten, eindgebruikerskosten en effectiviteit tegen elkaar afgewogen worden.	Dit is een bestuurlijke keuze, waarbij de raad heeft aangegeven de eindgebruikerskosten zeer belangrijk te vinden. Dat betekent dat hier alleen om zwaarwegende redenen andere keuzes in kunnen worden gemaakt. In die gevallen blijft een doelmatige optie wel mogelijk. Dat betekent overigens niet dat de verschillende genoemde factoren niet in beeld zijn; die worden wel meegenomen bij de afweging om een voorkeursalternatief te bepalen. Met inachtneming van de laagste eindgebruikerskosten wordt dus voor de meest doelmatige optie gekozen.
De indruk wordt gewekt dat het MT-warmtenet op basis van geothermie ook voor nieuwbouw de voorkeur geniet (uitgangspunt Strategie, onder k), terwijl een ZLT-warmtenet daar ook voor geschikt kan zijn. Wellicht dat het zinvol is dit onderscheid te maken.	Er staat bewust geen techniek beschreven, omdat het erom gaat dat nieuwbouw, ook in het kader van het verminderen van netcongestie, aangesloten kan worden op een warmtenet. Hiermee wordt het realiseren van een collectieve oplossing ook makkelijker (of anders niet onnodig moeilijk). Daarnaast worden ZLT-netten nog maar beperkt toegepast en achten wij het nog niet een voldoende bewezen techniek. De voortgang en toepassing hiervan blijven we wel volgen.
Moet er in de communicatie geen rekening gehouden worden met niet-Nederlandstaligen (uitgangspunt bij Wijkuitvoeringsplannen, onder a)?	Zeker, dit doen we conform gemeentelijk beleid en is nog expliciet toegevoegd.
Voorkomen moet worden dat er allemaal individuele oplossingen komen in wijken waarin een collectieve oplossing in beeld is. In sommige passages in het warmteprogramma komt dit niet duidelijk terug.	Hier sturen we ook zeker op in het kader van een haalbare en betaalbare collectieve oplossing. Bijvoorbeeld door te adviseren om als tussenoplossing een cv-ketel te huren of voor een hybride oplossing te kiezen. Het blijft wel zo dat gebouweigenaren altijd zelf bepalen hoe ze van het aardgas afgaan. Deze keuzevrijheid is ook in de wet verankerd. Een formeel verbod op individuele oplossingen is dus niet mogelijk. Waar mogelijk sturen we daar wel op en is dit ook in de tekst duidelijker neergezet.

Inbreng	Reactie gemeente
Hoe wordt er omgegaan met kleine bedrijven die verspreid zitten in woonwijken?	Deze gaan mee in de planning van de woonwijken. Dit is opgenomen in hoofdstuk 4.
Woningcorporaties kunnen als motor fungeren; hoe wordt dit vormgegeven?	Door hen te betrekken bij de plannen. Er is regelmatig overleg en er zijn ook projecten waar we als gemeente bij zijn betrokken, zoals bij pilots voor het aardgasvrij maken van woningen in bijvoorbeeld de Waterwijk.
Bij de rol van de netbeheerder wordt alleen gesproken over investeringen voor gasnetten, maar niet voor elektriciteitsnetten, terwijl die wel relevant zijn.	Toegevoegd dat het zowel om gasnetten als elektriciteitsnetten gaat. Investeringen in beide netten zijn overigens wel onderdeel van de berekeningen voor het bepalen van een voorkeursalternatief.
Voor het bepalen van de Volgorde der wijken is het van belang om de planning van grootschalige herinrichtingsplannen mee te wegen.	Dit is onderdeel van de afweging, maar is nog explicieter genoemd.
Is de ambitie om tot 2036 ongeveer 10.000 woningen aardgasvrij te maken realistisch?	Ook voor de gemeente is het belangrijk om op koers te blijven. De opgave is om te zorgen dat Lelystad in 2050 volledig van het aardgas af is. In totaal heeft Lelystad ruim 25.000 woningen die met aardgas worden verwarmd, met daarnaast nog bedrijfsgebouwen, kantoren, winkels, et cetera. Om het doel te halen, moeten er dus gemiddeld ruwweg 1.000 woningen per jaar van het gas afgesloten worden. Hoe realistisch deze ambitie is, zal blijken uit de voortgang en de monitoring daarvan, maar het is voor de haalbaarheid van de warmtetransitie voor 2050 wel nodig om op deze schaal te sturen. Wij verwachten wel dat er op enig moment een “vliegwieleffect” gaat optreden. In 2026 zal naar verwachting een groot deel van het wettelijk instrumentarium (Wcw, Wgiw) van kracht worden. Daarbij gaat de gemeentelijke planvorming in volle vaart door. Zodra de eerste woningen zijn overgestapt op een alternatieve energiebron, hebben we veel meer ervaring met het transitieproces. En dat betekent dat woningen die daarna overstappen, dat waarschijnlijk sneller kunnen doen.
Het zou goed zijn om duidelijker naar voren te brengen dat energiebesparing belangrijk is. En dat dit kan door gedragsverandering, isoleren of bijvoorbeeld het gebruik van thuisbatterijen.	Efficiënter gebruik van energie betekent niet direct dat het aardgasgebruik ook stopt. Daarmee ligt dit in principe buiten de scope van het warmteprogramma. Omdat een aardgasvrije warmtepomp wel afhankelijk is van het elektriciteitsnet, stimuleren we waar nodig wel om zuinig om te gaan met energie. Tekst hierover is toegevoegd.
In het warmteprogramma staat dat TenneT over het middenspanningsnet gaat, maar dat moet Liander zijn.	Dit is aangepast.

Inbreng	Reactie gemeente
Er lopen een aantal initiatieven voor het aardgasloos worden van bedrijventerreinen. Het is belangrijk hierover in gesprek te blijven en gezamenlijk na te denken over mogelijke oplossingen.	Dit is zeker belangrijk. In het warmteprogramma is een separate aanpak voor bedrijventerreinen opgenomen. In het kader daarvan onderhouden we regelmatig contact met de bedrijven en organisaties die het bedrijfsleven in Lelystad vertegenwoordigen.
Er wordt geen aandacht gegeven aan de koelvraag. Dit is in het kader van netcongestie wel van wezenlijk belang.	Dit komt omdat de primaire taakstelling is om bestaande woningen aardgasvrij te maken. Voor het koelen van woningen wordt geen aardgas gebruikt. Daarom valt het ook buiten de scope van het warmteprogramma.

Bedrijfskring Lelystad (BKL)

Inbreng	Reactie gemeente
Waarom wordt er niet meer met aquathermie gedaan?	Aquathermie heeft in brede zin in Lelystad minder potentie dan geothermie. Omdat het voor de betaalbaarheid wenselijk is de geothermiebron zo optimaal mogelijk te benutten, is het zaak op daar primair op in te zetten. Voor het geval ontwikkelingen rondom aquathermie ertoe leiden dat het potentieel daarvan significant toeneemt of de geothermiebron een andere bron als achtervang nodig heeft, houden we ontwikkelingen hieromtrent wel in de gaten. Overigens blijft het in beginsel wel mogelijk voor kleinere collectieve oplossingen om aquathermie toe te passen. Uitgangspunt is om voor dergelijke initiatieven ruimte te bieden.
Is de planning van de overstap nog ergens te vinden?	De fasering voor de overstap naar aardgasvrij per buurt is opgenomen in het warmteprogramma. Op onze webpagina www.lelystad.nl/nieuweenergie is een link naar een online kaart opgenomen.
De eindgebruikerskosten dienen uitgesplitst te worden in kosten voor de bron, het leidingwerk en de levering.	Uitgangspunt is om te sturen op eindgebruikerskosten. Hoewel de genoemde kostensoorten daar onderdeel van uitmaken, hebben we in gesprek met inwoners en bedrijven gemerkt dat vooral het totaalplaatje telt. Als uitgangspunt achten we het dan ook voldoende om te spreken over eindgebruikerskosten. Bij het bepalen van het voorkeursalternatief voor een wijk en de uitwerking daarvan wordt met de verschillende kosten wel rekening gehouden.
Suggestie is om meer op te nemen rondom circulair werken, materiaalgebruik en aanbesteden.	In het warmteprogramma staat beschreven hoe Lelystad de taak om in 2050 aardgasvrij te zijn aanpakt. Hoewel de gemeente zich ook bezig houdt met circulariteit, is dat voor die opgave niet direct van belang en wordt het ook buiten het warmteprogramma gehouden.
Er wordt ruimte geboden aan buurten die vooruit willen lopen op de gemeentelijke planning (uitgangspunt Volgorde der wijken, onder e). Hier ook graag het bedrijfsleven aan toevoegen.	Dit is overgenomen.
Bij de rollen wordt genoemd dat de regisseur van de warmtetransitie het beste een onafhankelijke partij kan zijn. Wordt hiermee een warmtebedrijf bedoeld?	In de inleidende tekst van het hoofdstuk over rollen wordt bedoeld dat er in het Klimaatakkoord gezocht is naar een partij die past als regisseur voor de warmtetransitie. En dat dit een partij moet zijn die onafhankelijk is en dicht bij mensen staat. De keuze daarvoor is gevallen op de gemeente. Die wordt hier dan ook bedoeld.

Inbreng	Reactie gemeente
De Nota Financiële Participatie, die op 27 januari in de gemeenteraad wordt besproken, moet nog toegevoegd worden.	In het warmteprogramma staat beschreven hoe Lelystad de taak om in 2050 aardgasvrij te zijn aanpakt. De bedoelde nota (Beleidskader Financiële Participatie Hernieuwbare Energie Lelystad) gaat over financiële deelneming in energieprojecten. Omdat de transitie naar aardgasvrij niet over energieprojecten gaat, wordt dit buiten het warmteprogramma gehouden.
Er zijn een aantal stakeholders genoemd. Daarbij ontbreken nog de energiecoöperaties.	Deze zijn toegevoegd.
Toevoegen dat er nog een convenant met de BKL zal worden opgesteld en gesloten voor verdere samenwerking en daarbij behorende afspraken.	Het warmteprogramma is een beleidsmatige aanpak van de warmtetransitie op hoofdlijnen. Dit publiekrechtelijke instrument is niet geschikt voor afspraken over dergelijke (privaatrechtelijke) overeenkomsten.
Bij uitgangspunt Strategie, onder e, graag toevoegen dat niet alleen bedrijven, maar ook het georganiseerde bedrijfsleven wordt betrokken.	Dit is overgenomen.

Centrada

Inbreng	Reactie gemeente
Draagvlak en participatie met gebouweigenaren en huurders is ontzettend belangrijk. Het zou goed zijn dit in het voorwoord nog wat meer terug te laten komen. Kostenplaatjes zijn daarbij van grote toegevoegde waarde.	Dit is overgenomen.
Er is behoefte om de aanpak verder te concretiseren, specifiek met betrekking tot kostenindicaties en financieringsmogelijkheden.	Het warmteprogramma beschrijft de beleidsmatige aanpak van de warmtetransitie op hoofdlijnen. De behoefte tot concretisering wordt vaker bij de gemeente kenbaar gemaakt, maar die past nog niet bij het instrument warmteprogramma. Beter passen wat dat betreft de wijkuitvoeringsplannen, die nu gemaakt worden voor fase 1. Hierin zal wel concreter worden gemaakt hoe de transitie voor specifieke wijken eruit gaat zien.
Er is begrip voor het inzetten van de aanwijsbevoegdheid. Centrada wil graag vanuit overleg en samenwerking aan de opgave werken en wordt daar dan ook graag bij betrokken.	Centrada is een belangrijke partner bij de warmtetransitie en ook vanuit de gemeente is het zaak om hierover met elkaar in gesprek te zijn en blijven. Hier spannen we ons dan ook voor in.
Het voorkeursalternatief zou moeten rusten op een gegarandeerde business case.	De warmtetransitie moet haalbaar zijn. Voor warmtenetten als voorkeursalternatieven zijn verschillende wettelijke waarborgen en financiële randvoorwaarden waaronder die aangelegd en geëxploiteerd kunnen worden. Hoewel het nooit mogelijk is om een business case te garanderen, moet er wel voldoende zekerheid zijn dat die rendabel is. Als dit niet zo is, kan niet gestart worden met de uitvoering.
Bepaalde warmte-oplossingen worden voorgeschreven of uitgesloten. Zo is biomassa niet mogelijk en wordt gesteld dat nieuwbouw zoveel mogelijk in geschikte staat wordt opgeleverd voor aansluiting op een collectieve voorziening. Het is jammer dat daarmee keuzemogelijkheden beperkt worden.	Dergelijke keuzes worden gemaakt met het oog op de opgave en belangrijke uitgangspunten daarbij. Zo kunnen bij gebruik van biomassa ook broeikasgassen vrijkomen, terwijl het de bedoeling is om die uitstoot naar nul terug te brengen. Daarnaast zijn de kosten voor de overstap naar fossielvrije verwarming zeer belangrijk. Met het geschikt maken van gebouwen voor collectieve aansluitingen kunnen die kosten gedrukt worden. Los daarvan wordt bij wet bepaald dat er altijd een keuzemogelijkheid blijft bestaan. De gebouweigenaar kan daar dus altijd voor kiezen.
Uitgangspunt i bij de Wijkuitvoeringsplannen stelt dat particuliere woningeigenaren en bedrijven de ruimte krijgen voor een eigen oplossing. Geldt dit ook voor Centrada?	Zeker; om verwarring hierover weg te nemen is de tekst aangepast naar ‘gebouweigenaren’.
De data over hoeveel woningen aangesloten zijn op het aardgasnet komt uit 2017. Zijn er actuelere gegevens beschikbaar?	Er zijn ook gegevens uit 2025 beschikbaar. Die laten wel hetzelfde beeld zien met ongeveer 28.000 gasaansluitingen. Het jaartal is geactualiseerd.

Inbreng	Reactie gemeente
Suggestie om op te nemen dat er voor een warmtenet minimaal één, maar liefst meerdere back-up bronnen moeten zijn.	Op grond van de Wcw is een warmtebedrijf in het kader van leveringszekerheid verantwoordelijk voor back-up installaties die in geval van onvoorziene situaties bij kunnen springen. Omdat dit al bij wet geregeld is, is het niet nodig hier in het warmteprogramma beleid voor te voeren.
Er wordt gesteld dat all-electric oplossingen zich relatief slecht verhouden tot netcongestie, maar die oplossingen kunnen binnen bronnetsystemen met een eigen middenspanningsnet netcongestie juist verminderen. Suggestie is om dat op te nemen.	Het effect op netcongestie is afhankelijk van de techniek waarmee die vergeleken wordt. Het is daarmee niet direct het geval dat de gesuggereerde oplossing beter is voor netcongestie dan andere oplossingen. Daarnaast is de context waarin dit punt wordt gemaakt dat in zijn algemeenheid geldt dat all-electric oplossingen relatief tot de hoogste elektriciteitsvraag leiden. Dat er bepaalde (maatwerk-) oplossingen of situaties zijn waarin dit minder of niet het geval is, betekent niet dat er over die trend andere conclusies getrokken moeten worden.
Fase 1 is verschoven naar 2036. Is het daarmee realistisch om voor fase 2 nog vast te houden aan 2040? Of is 2044 daarvoor gepaster?	Het verzetten van de jaartallen heeft vooral te maken met de wettelijke eisen aan de aanwijsbevoegdheid (doorlooptijd 8 jaar na opname in het omgevingsplan). Dat betekent dat fase 1 juridisch wel moet opschuiven, maar dat de ambitie wel gelijk blijft. Er is op dit moment geen reden om daarvan af te wijken. Hoe dan ook wordt de voortgang wel gemonitord. Dit is ook verplicht op grond van aankomende wetgeving (Besluit gemeentelijke instrumenten warmtetransitie), dat ook voorschrijft om de juridische datum waarop een buurt wordt afgesloten van het aardgas op te schuiven als dat nodig blijkt.
Bij het inzetten van de aanwijsbevoegdheid wordt een specifieke temperatuur (70°C) van het warmtenet genoemd. Suggestie is om de temperatuur niet te noemen zodat er wat dat betreft meer flexibiliteit is om maatwerk te leveren voor een buurt of wijk.	De aanlevertemperatuur van water via een warmtenet maakt uit voor het isolatieniveau van de woning. Hoe hoger de temperatuur, hoe minder er geïsoleerd hoeft te worden en andersom. Dat leidt ook tot een ander kostenplaatje. Omdat de voorkeurstechniek kan verschillen als de temperatuur wijzigt, is het toch belangrijk om die temperatuur op te nemen.

HVC

Inbreng	Reactie gemeente
HVC wordt nog niet genoemd als beoogd Publiek Integraal Warmtebedrijf, terwijl hiervoor wel een bestuurlijke uitspraak is gedaan door het college op 9 december 2025 en door de raad op 27 januari 2026. Dit graag opnemen en daarbij ook benoemen dat HVC en de gemeente samen onderzoeken gaan doen voor de verdere uitwerking, waaruit relevante inzichten voor het vervolg kunnen komen.	Dit wordt opgenomen.
In het warmteprogramma wordt niet benoemd hoe de gemeente omgaat met warmtekavels indachtig de nieuwe Wet collectieve warmte. Het lijkt ons zinvol dat de gemeente daar in ieder geval iets over zegt en bijvoorbeeld uitspraken doet over de te nemen processtappen.	Hierover wordt een tekst opgenomen bij de behandeling van fase 1. Wel is het vaststellen van een warmtekavel onderdeel van een vervolgtraject dat nog vorm moet krijgen. Bij het wettelijk kader wordt nog een overzicht van het (wettelijke) traject, waar ook het vaststellen van een warmtekavel bij hoort, toegevoegd.

Huurdersvereniging 'Ons Belang' (HVOB)

Inbreng	Reactie gemeente
Er wordt sterk geleund op geothermie. In het stuk wordt gezegd dat geothermie potentie heeft, op andere plaatsen wordt er over onzekerheid gesproken. Toch straalt het stuk uit dat geothermie de oplossing is. Terwijl er in de praktijk nog weinig aanwijzingen daarvoor zijn. In de vakliteratuur is weinig of niets te vinden over activiteiten in Lelystad. Er zijn nog geen proefboringen geweest. Vergunningsaanvragen zijn nog niet te zien. Toch worden alternatieven niet of nauwelijks aangestipt. HVOB pleit voor meer transparantie over de feitelijk situatie, het proces en mogelijke alternatieven.	De afgelopen jaren is veel werk verzet om concreet aan de slag te gaan in fase 1. Zo heeft HVC een opsporingsvergunning gekregen naar geothermie. Na een veelbelovende opbrengst van dat onderzoek worden nu vergunningaanvragen voorbereid om ook concreet installaties te realiseren om die aardwarmte naar boven te halen. Daarnaast zijn grote stappen gezet richting het opzetten van een publiek integraal warmtebedrijf. Er is wat dat betreft onverminderd vertrouwen in de bruikbaarheid en haalbaarheid van geothermie. Aan deze randvoorwaardelijke zaken voor de aanleg van een warmtenet is alleen niet altijd publieks-communicatie gekoppeld, ook omdat die informatie, hoewel misschien interessant, niet van het grootste belang is voor inwoners. De gemeenteraad is wel steeds over de stand van zaken geïnformeerd via informatienota's. Deze zijn openbaar beschikbaar via de gemeentelijke website.
Door overheden is bij de energietransitie vanaf het begin aan gesteld dat dit proces voor de burger "budgettair neutraal" zou zijn. Er is in beleidsstukken of besluitvorming nauwelijks iets te vinden dat weergeeft hoe dit bereikt moet worden. Terwijl wel al duidelijk is dat, welke technische keuze ook gemaakt wordt, over vele jaren grote investeringen nodig zullen zijn. Om enig draagvlak onder bewoners te behouden is het noodzakelijk om aan te geven hoe gegarandeerd wordt dat de bewoner uiteindelijk niet alles zelf zal hoeven te betalen. Dat geldt zeker voor huurders omdat die zelf geen investeringen kunnen doen en die dus ook niet terug kunnen verdienen zoals een eigenaar. Dit onderscheid tussen woningeigenaar en huurder komt in het algemeen, maar in dit geval specifiek, ook niet voldoende terug.	Bij de energietransitie is niet gesteld dat het een budgettair neutraal proces is, maar wel dat de energietransitie betaalbaar moet zijn. Relevant in dat kader is dat in het warmteprogramma wordt gesproken over CEGOIA. Dit is een rekenmodel waar gekeken wordt welke energieoplossing in welke buurt de laagste kosten heeft voor de eindgebruiker en voor de maatschappij. Zo sturen we als gemeente dus zoveel mogelijk op het goedkoopste alternatief en daarmee betaalbaarheid. Daarnaast wordt het begrip 'betaalbaar' nog door het Rijk ingevuld met aankomende wetgeving (het Besluit en de Regeling gemeentelijke instrumenten warmtetransitie – Bgiw & Rgiw). Zodra bekend is wat de regels precies worden, evalueren we of een andere beleidslijn nodig is. Op dit moment lijkt het daarbij in ieder geval te gaan om de kosten voor bewoners. Daarmee wordt geen onderscheid gemaakt tussen huurders en woningeigenaren en moet met beide op dezelfde wijze rekening worden gehouden.

Inbreng	Reactie gemeente
In het document wordt een participatietraject beschreven dat geheel volgens het “boekje” verloopt. Met “boekje” is hier dan het klassieke traject van de participatieladder bedoeld. Er wordt onvoldoende onderkend dat de huurders een aparte positie innemen. Immers als in een wijk informatie wordt verspreid zal dat voor een eigenaar andere mogelijkheden/gevolgen hebben dan voor een huurder. Immers de eigenaar heeft een zekere keuze. Kan financiële afwegingen maken over investeringen en terugverdienmodellen. De huurder heeft te maken met de verhuurder, die de eigenaar is en in principe de keuzes maakt. Natuurlijk is de verhuurder, in ons geval een corporatie, gehouden aan Overlegwet en Woningwet en verdere regelgeving. Maar dat is een afzonderlijk traject, voorafgaand aan het beschreven gemeentelijk traject. HVOB pleit voor een precieze afstemming op korte termijn. Anders voorzien wij een proces dat voor alle betrokkenen/belanghebbenden weinig productief zal zijn.	Omdat het warmteprogramma een beleidsdocument op hoofdlijnen is, heeft dit nu nog geen directe invloed voor inwoners. Bij de uitvoeringsplannen per wijk komt de warmtetransitie voor mensen dichterbij en zal direct contact relevanter en belangrijker worden. Op dat moment zullen we hier dan ook meer actie bij ondernemen. Met onder andere Centrada, die het belang van contact met huurders ook zwaar weegt, zijn we regelmatig in overleg en is dit onderwerp van gesprek. De huurders zijn dan ook zeker in beeld als een specifieke doelgroep om communicatie- en participatieactiviteiten op te richten.
De wetgever heeft besloten dat een eventueel warmtenet geëxploiteerd moet worden door een bedrijf dat in meerderheid in publieke handen is. Er is nog veel onduidelijkheid hoe dit vormgegeven wordt. Wel is er sprake van dat HVC een belangrijke rol moet gaan spelen. Maar dat is een privaatrechtelijk bedrijf. Weliswaar met publieke aandeelhouders. Maar het is nog een open vraag hoe een en ander gewogen wordt bij geschillen hierover. Niet duidelijk is wie in zo'n constructie uiteindelijk de zeggenschap heeft. De ervaringen tot nu toe met privaat-publiekrechtelijke samenwerking zijn bepaald niet gunstig. Niet duidelijk is ook hoe een dergelijke constructie financieel in elkaar steekt. Moet de burger uiteindelijk via de gemeentelijke belastingen opdraven voor tekorten? Kortom ook hier is op korte termijn meer transparantie en concreetheid gewenst. Anders zien wij het draagvlak onder de bewoners verdampen, om maar eens in de terminologie van de warmtetechniek te blijven.	Over de route naar een publiek integraal warmtebedrijf is in de communicatie richting de gemeenteraad steeds de stand van zaken gecommuniceerd. Uit een aantal scenario's is inmiddels het besluit gekomen om een variant met HVC uit te werken. Het aandeelhoudersbestand van HVC bestaat volledig uit waterschappen en gemeenten (waaronder Lelystad) en is daarmee in publieke handen. Daarmee voldoet ze ook aan de nieuwe wetgeving over publieke warmtebedrijven. Lelystad heeft zeggenschap in lijn met het aandeel dat we hebben en draagt het daarbij behorende risico. Overigens zijn de ervaringen die de gemeente heeft met HVC positief en wordt dit ook bevestigd in projecten en contacten die zij elders heeft.

Provincie Flevoland

Inbreng	Reactie gemeente
Voor fase 1 (tot 2036) is de ambitie om ongeveer 10.000 woningen aardgasvrij te maken. Hoe staat het met de voortgang, met name ook wat betreft geothermie?	De afgelopen jaren is veel werk verzet om concreet aan de slag te gaan in fase 1. Zo heeft HVC een opsporingsvergunning gekregen naar geothermie. Na een veelbelovende opbrengst van dat onderzoek worden nu vergunningaanvragen voorbereid om ook concreet installaties te realiseren om die aardwarmte naar boven te halen. Daarnaast zijn grote stappen gezet richting het opzetten van een publiek integraal warmtebedrijf. Deze randvoorwaardelijke zaken voor de aanleg van een warmtenet betekenen dat we snel toewerken naar eerste 'scheppen in de grond'.
Wat is het sentiment onder inwoners over de plannen?	We zien wisselende reacties van inwoners. Een groot deel van de mensen die met ons communiceert over de plannen hebben zorgen of zijn tegen de warmtetransitie, al krijgen we ook positieve geluiden te horen. Voor de reacties geldt overigens dat er tot nu toe sprake is van een stille meerderheid.
Hoe is de afweging gemaakt bij het vormgeven van het publiek integraal warmtebedrijf, en waarom is er gekozen voor HVC?	Hier hebben meerdere factoren een rol in gespeeld, zoals de ervaring met het produceren en leveren van warmte, of een partij een publiek bedrijf is of niet, wat de kaders waren vanuit de raad, hoe snel een partij aan de slag kon en het financiële plaatje. In de raadsbesluiten die hierover zijn genomen, wordt hier in meer detail op ingegaan.
De provincie kan de warmtetransitie mogelijk faciliteren qua kennis, financiering of lobby. Het aanbod ligt er samen de mogelijkheden te verkennen.	Dit aanbod wordt gewaardeerd. Waar mogelijk gaan we hierop in.

Vattenfall

Inbreng	Reactie gemeente
Het warmteprogramma zou in het algemeen nog in begrijpelijker taal geschreven kunnen worden.	Omdat het warmteprogramma een aantal technische en juridische onderdelen bevat, is het niet overal mogelijk de meest begrijpelijk taal te gebruiken. We hebben wel geprobeerd hier zoveel mogelijk aan tegemoet te komen.
De verwachte koudevraag en de gevolgen daarvan worden nog gemist.	Dit komt omdat de primaire taakstelling is om bestaande woningen aardgasvrij te maken. Voor het koelen van woningen wordt geen aardgas gebruikt. Daarom valt het ook buiten de scope van het warmteprogramma.
Er is nog weinig inzicht waarom in bepaalde wijken bepaalde oplossingen het beste zijn. Het gebruikte model is een black-box. Het is belangrijk om te zorgen dat in communicatie naar bewoners goed uitgelegd kan worden waarom een oplossing op een plek de voorkeur heeft.	Sterk mee eens. Omdat de voorkeurstechniek vrij locatiespecifiek is, zal hiervoor meer aandacht zijn bij de wijkuitvoeringsplannen.
Er wordt nog gemist hoe de gemeente ervoor wil zorgen dat een voorkeursoplossing ook daadwerkelijk door zoveel mogelijk mensen wordt geadopteerd. Er dient een grens voor de 'opt-out' te worden aangegeven, bewaakt en gehandhaafd. De gemeente moet verantwoordelijkheid voor de consequenties hierbij op zich nemen.	Naar verwachting wordt bij wet (Besluit gemeentelijke instrumenten warmtetransitie) bepaald dat er altijd een opt-out mogelijkheid is. Het is voor de gemeente niet mogelijk om die vrijheid in te perken. Binnen die wettelijke eisen en de taken en bevoegdheden die we hebben, sturen we als gemeente zoveel mogelijk op het gebruik van het voorkeursalternatief en proberen we dat zo aantrekkelijk mogelijk te maken.
Bij het wettelijk kader wordt aangegeven dat de gemeente kan sturen op betaalbare en zo aantrekkelijk mogelijk warmtenetten, maar het is niet duidelijk wat hier precies mee bedoeld wordt. Advies is om dit helder uit te werken.	De tekst waarnaar verwezen wordt geeft de gedachte achter de Wet collectieve warmte aan. Voor zover de gemeente hier invulling aan geeft, zijn de uitgangspunten daarvoor opgenomen in paragraaf 2.3. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het sturen op de laagste eindgebruikers- en maatschappelijke kosten. Bij invulling van deze begrippen is de gemeente wel voor een belangrijk deel afhankelijk van het wettelijk kader, wat nog in ontwikkeling is.
Betaalbaarheid van warmtenetten kan worden verbeterd als lagere elektriciteitsnetbelasting tot uitdrukking komt in de kosten. Advies is om deze mogelijkheid mee te laten lopen met de aangekondigde tariefherziening van de Wcw.	Dit is een goede suggestie, al speelt dit thema vooral op nationaal niveau. Daarmee valt het buiten het bestek van het warmteprogramma. Voor zover het voor de gemeente mogelijk is om te sturen op lage kosten voor de eindgebruiker, spannen we ons daarvoor in. Ook als dit via contacten met het Rijk mogelijk is.
De taakstelling van de warmtetransitie is dat de gebouwde omgeving in 2050 voor warmte geen gebruik meer maakt van fossiele brandstoffen en houtsoortige biomassa. Als hiervoor geen betaalbaar en duurzaam alternatief is, wat wil de gemeente dan kiezen?	Een gebouw moet altijd voorzien zijn van een installatie voor verwarming. Daarom is het van groot belang om de voortgang van de warmtetransitie te monitoren. Dit is ook wettelijk verplicht. Op dit moment is er nog geen reden om aan te nemen dat er plaatsen zijn waar geen alternatief voor aardgas beschikbaar is. Als we naar aanleiding van monitoring vaststellen dat deze situatie zich wel gaat voordoen, zal de beleidsaanpak hierop aangepast worden.

Inbreng	Reactie gemeente
Het uitgangspunt dat aardgas toegepast kan worden als transitiebrandstof zolang het daarmee een warmtevoorziening bevordert die vrij is van fossiele brandstoffen, betekent wel dat de eindgebruikerskosten (fors) omhoog gaan. Het zou zeer verduidelijkend zijn om de consequenties hierbij te beschrijven.	Het uitgangspunt stelt dat het gebruik van aardgas als transitiebrandstof wel de overgang naar een fossielvrije voorziening moet bevorderen. Als het gebruik van aardgas leidt tot (onevenredig) hogere kosten voor de eindgebruiker in vergelijking met het voorziene alternatief, bevordert dit die transitie niet en is het ook niet de bedoeling om hier gebruik van te maken. Omdat het hierbij gaat om een algemeen uitgangspunt voor de warmtetransitie en die strekking van toepassing blijft op basis van de bestuurlijke keuze hiervoor, achten we het op dit moment niet nodig om voor verschillende scenario's uit te werken wat het effect is op de kosten. Dit komt ook omdat we er in principe naar streven geen fossiele transitiebrandstof nodig te hebben en voorzien dat dit slechts in een beperkt aantal gevallen toegepast zal gaan worden.
Vattenfall verwacht dat de gemeente volgens de wettelijke mogelijkheden en regels meewerkt aan ontwikkelingen van de energievoorzieningen. Het uitgangspunt om (het beheer van) de productie en het transport van warmte te scheiden kan maar in beperkte mate bevorderlijk zijn voor afnemers van warmte. Advies is om geen dergelijke populaire stellingen te noteren óf om de consequenties hiervan beter uit te schrijven.	Dit uitgangspunt is verwijderd om het in lijn te brengen met de wetgeving over publieke integrale warmtebedrijven. Op grond van de Wet collectieve warmte kunnen productie en transport van warmte namelijk ook bij 1 warmtebedrijf komen te liggen.
Als uitgangspunt wordt gehanteerd dat de aanleg van nieuwe warmtenetten niet eerder plaatsvindt dan dat vaststaat dat hiervoor een warmtebron beschikbaar komt die vrij is van het gebruik van fossiele brandstoffen. Valt hier ook elektriciteit onder die is geproduceerd met fossiele brandstoffen? Omdat het nog heel wat jaren zal duren voordat alle elektriciteit fossielvrij is, zou dat ervoor zorgen dat bijna niets mag. Wij nemen aan dat dit niet de bedoeling is en adviseren de tekst wat dit betreft te verduidelijken.	Elektriciteit wordt gezien als een fossielvrije brandstof. Hoewel de productie van elektriciteit inderdaad nog plaatsvindt met behulp van fossiele brandstoffen, moet ook het elektriciteitssysteem in lijn met het Klimaatakkoord worden verduurzaamd voor 2050. In de loop van de tijd zal een warmteoplossing op elektriciteit dus 'vanzelf' fossielvrij worden.
Benoem duidelijker de eindigheid van de capaciteit van de huidige elektriciteitsnetten en dat uitbreidingen daarvan ook kostenverhoging voor de elektriciteitsgebruikers betekenen. Geef weer welke partij (gemeente?) hierin de balans bewaakt.	Met de kosten voor de verzwaring van het elektriciteitsnet wordt rekening gehouden bij het bepalen van het voorkeursalternatief. Dit zit dus al verwerkt in het eindbeeld van de eindgebruikers- en maatschappelijke kosten van de verschillende warmteoplossingen. Als gemeente monitoren we deze kosten ook en bewaken we daarin de balans.

Bedrijven fase 1

Voor ondernemers geldt dat de bedrijven die gevestigd zijn binnen fase 1 van de Volgorde der wijken – dus de wijken die het eerste van het gas af gaan – in november 2025 uitgenodigd zijn om via een online formulier hun wensen- en zorgen ten aanzien van de warmtetransitie kenbaar te maken. Daarbij is expliciet aandacht besteed aan ondernemers die voor hun bedrijfs(productie)processen afhankelijk zijn van aardgas. Deze enquête is ook ter info voorgelegd aan de Bedrijfskring Lelystad. De resultaten hiervan zijn weergegeven in bijlage 2.

Wat hierbij opviel is dat de respons laag was. Ook na aanvullende telefonische benadering bleef de deelname laag. Hierdoor zijn de resultaten niet statistisch representatief voor alle ondernemers.

De beperkte respons kan verschillende oorzaken hebben, zoals beperkte betrokkenheid bij dit stadium van beleidsvorming, tijdsdruk bij ondernemers of onzekerheid over toekomstige keuzes. Het kan ook betekenen dat ondernemers weinig uitdagingen zien bij het verduurzamen van hun onderneming en dat zij zonder problemen denken “mee te kunnen” met de omliggende wijk.

De ondernemers die wel reageerden, zijn vooral actief in de horecasector. Deze sector maakt veel gebruik van aardgas voor het bereiden van etenswaren. Van de respondenten gaf een groot deel aan zich zorgen te maken over de betaalbaarheid van een alternatief voor aardgas. Ook wisten veel van de respondenten nog niet wat dat alternatief moet worden. De respondenten die wel al zicht hebben op een alternatief, gaan veelal voor een volledig elektrische oplossing.

Ook zien we dat veel ondernemers gevestigd zijn in huurpanden die eigendom zijn van (grote) vastgoedpartijen. Zij kijken dus vooral naar de pandeigenaar voor wat betreft verduurzaming van het desbetreffende pand.

Het warmteprogramma heeft een strategisch en richtinggevend karakter. In dit stadium worden nog geen concrete technische oplossingen of keuzes per bedrijf of locatie vastgelegd. De genoemde aandachtspunten worden betrokken bij de verdere uitwerking van het beleid. In de wijkuitvoeringsplannen zal een verdiepingsslag plaatsvinden, waarbij kostenaspecten en technische mogelijkheden nader worden onderzocht. Hierbij wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan betaalbaarheid en uitvoerbaarheid.